

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἡ τάση τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς, καὶ γενικὰ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, πρὸς τὴν ἐνότητα, δὲν εἶναι βέβαια ἓνα σύγχρονο φαινόμενο. Εἶναι μιὰ πανάρχαιη τάση, πλὴν σχεδὸν ὅσο κ' ἡ ἱστορία αὐτῆς τῆς μοναδικῆς, τῆς τόσο ταραγμένης καὶ σαγηνευτικῆς περιοχῆς τῆς Γῆς, πού στέκεται τὸ πεδίο τῆς ἐπικοινωνίας τριῶν Ἠπείρων καὶ ἡ κοιτίδα τῶν πιὸ λαμπρῶν πολιτισμῶν καὶ θρησκειῶν. Κι' ἂν ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν προσφάτων γεγονότων τοῦ τελευταίου αἰῶνα καὶ ἀναλογιστοῦμε τὴν ἱστορία στὸ σύνολό της, βλέπουμε πὼς ἡ ἐνότητα τῆς μεγάλης αὐτῆς περιοχῆς τῆς Γῆς εἶναι ὁ ἱστορικὸς κανόνας κ' ἡ διαίρεσή της εἶναι ἡ ἐξαιρεση, ἡ ἀνωμαλία. Ἐνότητα ἀυθόρμητη ἢ ἀναγκαστική, μὰ τόσο γερὴ καὶ πολύχρονη, πού μοιάζει σὰ νὰ πηγάζει ἀπὸ τὶς πιὸ βαθιῆς ἀνάγκες τῆς ζωῆς τῶν ἀνήσυχων αὐτῶν λαῶν, πού βράζουν ἀκατάπαντα ἀπὸ τὶς ὄχθες τοῦ Δούναβη ὡς τὸν Εὐφράτη καὶ τὸ Νεῖλο καὶ στροβιλίζονται γύρω ἀπὸ τοὺς ἴδιους πάντα μαγνητικὸς πόλους: Ἀθήνα, Βυζάντιο, Ἱερουσαλήμ....

Ἡ πρώτη μεγαλεπήβολη ἐκδήλωση τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς τάσης εἶναι ἡ μακεδονικὴ ἐνότητα, ὀρμητικὴ, ἀκατάσχετη, σὰν τὴν πλημμύρα, μὰ χωρὶς στερεῆς πολιτικῆς βάσεις, πού μοιάζει σὰ μιὰ ἀπότομη ἔνωση πνευματικῶν ρευμάτων καὶ προκαλεῖ, σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο, ἓνα μοναδικό, ὡς τὰ τότε, ἀναβρασμό τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, προετοιμάζοντας κιόλας τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία. Ἀκολουθεῖ ἡ Pax Romana, πού συνεχίζεται ἀδιάκοπα μὲ τοὺς δέκα βυζαντινοὺς αἰῶνες. Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, διάδοχος τῆς Ρώμης, δὲν εἶναι Κράτος ἑνὸς ἔθνους, ἀλλὰ ἑνὸς πολιτισμοῦ, μιᾶς κοινωνίας λαῶν, πού διατηροῦν τὰ ξεχωριστὰ γνωρίσματά τους, μὰ πιστεύουν στὶς ἴδιες πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίες. Σκοπὸς της (ὅπως καὶ τῆς Ρώμης) δὲν εἶναι ἡ προαγωγή ἑνὸς ἔθνους, ἀλλὰ ἡ διατήρηση κ' ἡ ὑπεράσπιση ἑνὸς πολιτισμοῦ ἐναντίον τῶν Βαρβάρων. Εἶναι ἑλληνικὴ στὸ πνεῦμα, ἀλλὰ παμβαλκανικὴ καὶ πανανατολικὴ στὴ σύνθεσή της, καὶ συχνὰ οἱ κυβερνητὲς της, ἀκόμα κ' οἱ Αὐτοκράτορες, δὲν εἶναι Ἕλληνες. Ἡ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, πού ἰδρύεται ἀπάνω στὰ ἔρείπια τῆς Βυζαντινῆς, εἶναι Κράτος

ἄσιατικὸ καὶ ἀντιπνευματικόν, ἐχθρὸς καὶ καταστροφέας κάθε πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ μὲ γερὰς βάσεις καὶ μεγάλοπνοες πολιτικὲς κατευθύνσεις. Τυραννεῖ τοὺς λαούς, μὰ διατηρεῖ, μερικοὺς αἰῶνες, τὴν πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐνότητα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, πὺ εἶχε σπάσει στοὺς τελευταίους καιροὺς τοῦ Βυζαντίου. Ὁ πρῶτος μεγάλος ἐπαναστάτης μας ὁ Ρήγας δὲν ἐπιδιώκει τὴ διάσπαση τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὴν αὐτοτέλεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς τυραννίας καὶ τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη καὶ συνεργασία τῶν λαῶν μὲς στὰ ἀπλόχωρα σύνορα τοῦ μεγάλου βυζαντινοῦ καὶ ὀθωμανικοῦ Κράτους.

Σὰν κοιτάζουμε τὴν ἱστορία, ὅπως ἔλεγα πρὶν, στὸ σύνολό της, σὰν ἀγκαλιάζουμε, μὲ μιὰ ματιά, ὁλόκληρη τὴν πολύχρονη καὶ ἀδιάσπαστη ροή της, χειραφετημένοι ἀπὸ τὶς δίκαιες ἢ ἀδίκες ἐθνικὲς προκαταλήψεις μας, ὁ ΧΙΧὸς αἰώνας μᾶς φαίνεται αἰώνας μεγάλης βαλκανικῆς καὶ ἀνατολικῆς ἀνισορροπίας. Σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ἄλλωστε ὁ ὄρος **βαλκανικὸς** πῆρε τὸ σημερινό του νόημα, πὺ σημαίνει ἀνομοιογένεια, ἀσυνεννοησία καὶ ἀσυναρτησία. Ἡ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ὁ «ἄρρωστος ἄνθρωπος», γκρεμίζεται ἀγάλλι-ἀγάλλι, ἀκολουθώντας τὸ μοιραῖο νόμο τῆς φθορᾶς καὶ τῆς παρακμῆς, καὶ μὲς ἀπὸ τὰ ἐρείπιά της φυτρώνουν ξαφνικὰ οἱ ἀδιάλλαχοι βαλκανικοὶ ἐθνικισμοί, ὁ ἑλληνικὸς κι' ὁ σερβικὸς στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα, ὁ ρουμανικὸς κι' ὁ βουλγαρικὸς πρὸς τὸ τέλος. Τὰ παρδαλὰ Βαλκάνια στὸ πόδι ὄλα μαζί, πρωτόγονα, ἄστατα, θορυβώδη — ἄταχτα παιδιὰ τῆς Εὐρώπης, ὄπλισμένα μὲ ἐπικίνδυνα ἄρματα, ἔτοιμα σὲ κάθε στιγμή γιὰ τοὺς πιὸ λυσσιασμένους καβγάδες. Συνεχῶς βάζουνε φωτιὰ σ' ὄλην τὴ Χερσόνησο, ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη καὶ σφάζονται μὲ ἄγριο ἐνθουσιασμό. Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ μικρά, τὰ καταπιεσμένα καὶ ματόβρεχτα ἔθνη, ἀγωνίζεται μὲ πάθος νὰ **ὑπάρξει**, νὰ ξεχωρίσει, νὰ σώσει τὴν ἰδιαίτερη προσωπικότητά του καὶ τὴν ἀνεξαρτησία του. Κλείνουνται τὸ καθένα στὸν ἑαυτό του, μὲ τυφλὸ φανατισμό, καὶ μισοῦν θανάσιμα ὅποιον δὲν τοὺς μοιάζει. Ἡ μανία τους αὐτὴ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς αὐτοτέλειας εἶναι ἓνα φυσικὸ ἀποτέλεσμα τῆς πολύχρονης δουλείας τους, μιὰ νόμιμη ἀντίδραση τῆς ζωντάνιας τους. Μὰ ἡ ἐνότητα τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης μοιάζει σὰ νὰ ἔσπασε μὲ τρόπο ἀνεπανόρθωτο. Κι' ὁ τούρκικος ἐθνικισμὸς, χτυπημένος ἀπὸ παντοῦ, ἀγριεύει κι' αὐτός, γίνεται ἔξοντωτικός, σφάζει μὲ τὰ δυὸ χέρια, αὐξάνει τὴ σύγχυση καὶ τὸ φανατισμό. Ἀπάνω ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια (ἄς ποῦμε ὡς τὰ 1922) τὸ διεθνικὸ δίκαιο τῶν Βαλκανίων εἶναι ὁ νόμος τῆς ζούγκλας: θὰ σὲ φάω ἢ θὰ μὲ φᾶς!

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὡστόσο ὅτι καὶ σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τοῦ ἀδιάλλαχτου μίσους καὶ τῆς ἀλληλεξόντωσης τῶν βαλκανικῶν λαῶν, δὲν ἔλειψε ἡ τάση πρὸς τὴν ἐνότητα. Πάντα ὑπῆρχε, μὲς τὴν ταραγμένη ἀτμόσφαιρα τῆς Χερσονήσου, καὶ συχνὰ ἐκδηλώθηκε, σύμφωνη μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πολεμόχαρη καὶ ἱμπεριαλιστικὴ. Ὅρισμένοι βαλκανικοὶ ἐθνικισμοὶ τοῦ ΧΙΧου καὶ τοῦ ΧΧου αἰῶνα, ἔταξαν φανερὰ ὡς σκοπὸ τους, σὲ διάφορες περιστά-

σεις, τὴν ἐνότητα τῆς Βαλκανικῆς κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεμονία ἑνὸς ἔθνους. Ἔτσι πίστεψαν οἱ Βούλγαροι, στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα μας, πὼς εἶταν οἱ Πρωσσοὶ τῆς Βαλκανικῆς καὶ ξεκίνησαν στὰ 1912 γιὰ τὴν Πόλη, μὲ τὴν πρόθεση νὰ ἐπιβάλουν ἀπὸ κεῖ τὴν κυριαρχία τους σ' ὀλόκληρη τὴ Χερσόνησο. Ἔτσι κ' οἱ Νεότουρκοι στὰ 1908 προσπάθησαν νὰ ξαναζωντανέψουν τὴ μισογκρεμισμένη Αὐτοκρατορία, κηρύττοντας τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἰσότητα τῶν βαλκανικῶν καὶ ἀνατολικῶν λαῶν, κάτω ἀπὸ τὸ σκῆπτρο τοῦ Ὀσμάν. Ἀνάλογο εἶταν καὶ τὸ νόημα τῆς δικῆς μας Μεγάλης Ἰδέας, πὸν σήμαινε τὴν ἀναγέννηση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὰ παλιὰ της σύνορα, τὴ δημιουργία ἑνὸς Κράτους παμβαλκανικοῦ καὶ μικρασιατικοῦ, κάτω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἡγεμονία καὶ μὲ Ἑλληνα Βασιλιὰ στὶς ἀκτὲς τοῦ Βοσπόρου.

Συνηθίσαμε σήμερα, μὲ τὴ μικροαστικὴ στενοκεφαλιά μας, νὰ εἰρωνευόμαστε αὐτὸ τὸ μεγαλόπρεπο ὄραμα τῶν πατέρων μας καὶ νὰ τὸ χαρακτηρίζουμε σὰ μιὰ καθυστερημένη καὶ ρωμαντικὴ ἀναπόληση μεσαιωνικῶν θρύλων. Βέβαια ὑπῆρχαν πολλοὶ θρύλοι μὲς στὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ, μὰ ὄχι μονάχα θρύλοι. Ὑπῆρχε, στὸ βάθος, κυρίως ἡ συναίσθηση τῆς ἀνεπάρκειας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους νὰ ζήσει μοναχό του ἀπάνω στὰ βράχια του κ' ἡ ἀνάγκη του νὰ πραγματοποιήσῃ μιὰ πλατύτερη κοινωνία ἔθνων. Ἡ τάση αὐτὴ ἔπαιρνε τὴ μορφή τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, γιὰ τὸ τέτοιο εἶτανε τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τέτοιος εἶτανε τότες ὁ κανόνας τοῦ παιχνιδιοῦ: φανατικὸς ἔθνικισμὸς καὶ ἐπικράτηση μὲ τὴ βία. Μὰ ὁ ἱμπεριαλισμὸς, ὁ πόλεμος, εἶτανε τὰ μέσα κίς ὄχι ὁ σκοπός, τὰ μέσα πὸν παρεῖχε ἡ ζωὴ. Κατὰ βάθος, τὸ νόημα τῆς Μεγάλῃ Ἰδέας εἶταν ἡ ἐνότητα, ἡ σύνθεσις τῶν ἀντιθέσεων, ἡ κατάργησις τῆς σύγχρονης ἀνισορροπίας κ' ἡ ἐπιστροφή στὴν ἱστορικὴ τάξῃ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Καὶ κατὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι πὸν πίστευαν στὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ, οἱ ρωμαντικοὶ αὐτοὶ νοσταλγοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Μεσαίωνα, εἶχαν ἀσυγκρίτως πιὸ πλατιῆς ἱστορικὲς ἀντιλήψεις καὶ πιὸ βαθιὰ συναίσθηση τῆς ἔθνικῆς μας πραγματικότητος, ἀπὸ τοὺς πρακτικοὺς καὶ θετικοὺς ἀνθρώπους τῆς παλαιοελλαδίτικῃς ρουτίνας.

Τὰ περήφανα αὐτὰ ἰδανικὰ τῶν Νεοελλήνων, τῶν Νεοτούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων ἔδωσαν τὴ μεγάλη μάχη τους ἀπὸ τὰ 12 στὰ 22 στοὺς κάμπους τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρασίας. Σὰν τελείωσε τὸ παιχνίδι καὶ ξεκαθαρίστηκαν οἱ λογαριασμοί, καταλάβαμε πὼς κανεὶς μας δὲν εἶταν ἀρκετὰ δυνατὸς ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἡγεμονία του στοὺς ἄλλους. Γιὰ νὰ σταματήσῃ ἡ ἀλληλεξόντωση τῶν φανατισμένων ἔθνων δεχτήκαμε ὄλοι τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν. Φαίνεται πὼς εἶταν ἡ μόνη λύσις, στὸ σημεῖο πὸν εἶχανε φτάσει τὰ πράματα. Ἔτσι σχηματίστηκαν Κράτη μὲ αὐστηρὸ ἔθνικὸ χαρακτήρα καὶ κατὰ κανόνα μὲ ἀσήμαντες μειονότητες, πὸν διακήρυξαν ὅτι θεωροῦν τὰ σύνορα τοῦ 1922 ὡς ὀριστικὰ καὶ δὲν ἔχουνε πιά ἑδαφικὲς βλέψεις. Οἱ πολιτικοὶ κ' οἱ διπλωμάτες δήλωσαν, σ' ὄλους τοὺς τόνους, πὼς τὸ Ἀνατολικὸ Ζήτημα τελείωσε, λύθηκε γιὰ πάντα καὶ ἀνήκει στὴν ἱστορία.

Δὲν ὑπάρχει πιά Μεγάλη Ἰδέα, μᾶς εἶπαν, δὲν ὑπάρχουν ἐθνικὲς διεκδικήσεις καὶ ἀλύτρωτοι ἀδελφοί, ξοφλήσαμε μ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεση, καὶ τώρα θὰ καθήσουμε φρόνιμα-φρόνιμα νὰ νοικοκυρέψουμε καὶ νὰ συγυρίσουμε τὸ σπιτικό μας, δίχως νὰ σκοτίζουμε κανέναν μήτε κανεὶς νὰ μᾶς σκοτίζει. Καὶ βέβαια στὴ θεωρία οἱ ὀδηγοὶ μας εἶχανε δίκιο. Δὲν ὑπάρχει πιά τὸ Ἀνατολικὸ Ζήτημα τέτοιο πού τὸ γνώρισαν οἱ προηγούμενες γενεές. Ὑπάρχει ὁμως τοῦτο τὸ πολὺ σημαντικό γεγονός : ὅτι, ἔτσι ὅπως ἐγιναν τὰ πράματα, δὲν **μποροῦμε νὰ ζήσουμε.**

Φυτοζωοῦμε ὅλοι οἱ Βαλκανικοὶ μὲ τὸν πιὸ ἄθλιο τρόπο. Ἡ Χερσόνησο δὲν ἀναπνέει καλά, χωρισμένη καθὼς εἶναι σὲ μικρὰ καὶ ἀνοργάνωτα Κράτη, ἀνίκανα νὰ συντηρήσουνε τὸν πληθυσμὸ τους. Ὁ πλοῦτος τῆς δὲν μπορεῖ νὰ κυκλοφορήσει καὶ σαπίζει ἀχρησιμοποίητος στὸν τόπο τῆς παραγωγῆς του. Οἱ λαοὶ τῆς ἔχασαν τὴν ἐλεύθερη ἐπικοινωνία τους, μένουνε φυλακισμένοι μὲς στὰ τεῖχη τους, χωρὶς ὀρίζοντες, χωρὶς τὰ ἀέραντα πεδία δράσης πού εἶχαν ἄλλοτε. Τὰ βαλκανικὰ Κράτη εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον χρεωκοπημένα καὶ ὁμολογοῦνε τὴν οἰκονομικὴ καταστροφὴ τους, ἔξοδ ἀπὸ τὴν Τουρκία, πού προφασίζεται ἀκόμα ὅτι περνᾷ μιὰ περίοδο ἀνόρθωσης καὶ ἀκμῆς. Μὰ κανεὶς δὲ γελιέται μαζί τῆς, παρὰ τὰ ἐνθουσιώδη σχόλια τῶν πολιτικῶν, τῶν διπλωματῶν καὶ τῶν δημοσιογράφων. Ξέρουμε πολὺ καλά τί συμβαίνει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ Αἰγαίου. Ἀλλάξε ἡ μορφή τοῦ τουρκικοῦ Κράτους, ἡ νομοθεσία, τὸ ἀλφάβητο, τὸ καπέλλο, μὰ τὸ ἔθνος τους ψευτοζει καὶ μαραίνεται μέρα μὲ τὴ μέρα. Τὸ δεκάχρονο κεμαλικὸ πείραμα εἶχε σκοπὸν, πρὶν ἀπ' ὅλα, τὴν πλέρια καὶ τέλεια πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ αὐτάρχεια τῆς Τουρκίας—ὄχι μόνο τῆς χώρας, μὰ καὶ τοῦ ἔθνους. Γιὰ τοῦτο θελήσανε καὶ ἐπιτύχανε τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, γιὰ νὰ ζήσουνε μόνοι τους καὶ νὰ μὴν ἔχουν τίποτα κοινὸ μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη. Μὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη τὸ πείραμα ἀπότυχε ὁλότελα. Δὲν μποροῦνε νὰ ζήσουνε μόνοι τους. Ὁ λαὸς τους ὑποφέρει περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς καὶ δὲ σώζεται μὲ τοὺς ἐπιφανειακοὺς μοντερνισμοὺς τῆς Πόλης καὶ τῆς Ἀγκυρας. Τὸ κατάλαβαν σήμερα, μὰ δὲν καταδέχονται ἢ δὲν τολμοῦν νὰ τὸ ποῦν. Δὲν εἶναι εὐκολο πρᾶμα νὰ ὁμολογήσει τὴν ἀποτυχία τῆς μιᾶς τέτοιας ἀγέρωχης καὶ ὑπεροπτικῆς στρατοκρατίας.

Κανεὶς μας δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μόνος του. Κανεὶς μας δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος μὲ τὴ σημερινὴ κατάστασι τῶν πραγμάτων. Δὲν τελείωσε λοιπὸν τὸ Ἀνατολικὸ Ζήτημα κι' ἄς πᾶ νὰ λένε οἱ ὑπεύθυνοι κυβερνητῆς. Τὸ ζήτημα ζεῖ πάντα καὶ βασιλεύει κ' οἱ λαοὶ τὸ ξέρουν. Νιώθουν πολὺ βαθιὰ πὼς πρέπει νὰ ἀλλάξει **κάτι**, νὰ γίνε **κάτι**. Μὰ τί; Νὰ γίνε πόλεμος; Εἶπαμε ὄχι καὶ τὸ εἶπαμε εἰλικρινά, γιὰτὶ εἶδαμε πὼς ὁ πόλεμος δὲν εἶναι μιὰ λύσι.

Οἱ βαλκανικοὶ ἱμπεριαλισμοὶ τσακίστηκαν, ὁ καθένας μὲ τὴ σειρά του, καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ παρατήσουν τὸν ἀγῶνα, ἀφοῦ κανεὶς τους δὲν εἶταν ἱκανὸς νὰ καταργήσει τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ξαναϊδρῦσει, μοναχὰ μὲ τὶς δικές

του δυνάμεις, τὴν Αὐτοκρατορία. Αἰσθανόμαστε πὼς πρέπει νὰ βροῦμε κάτι ἄλλο, κάτι ποὺ ἀρχίζει ἴσως νὰ βρίσκεται μόνο του. Ἡ ἱστορικὴ τάση πρὸς τὴν ἐνότητα προσαρμόζεται ὀλοένα στὸ πνεῦμα καὶ στὶς συνθήκες τῆς ἐποχῆς, ἀχρηστεύει τὰ σκουριασμένα μέσα τοῦ παρελθόντος, ἀλλάζει αὐθόρμητα τὸ ρυθμὸ τῆς καὶ τὴ φρασεολογία τῆς. Χτὲς εἶχε ὡς ἔμβλημα τὸν ἐθνικισμό. Σήμερα μιᾶ στὸ ὄνομα τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀδελφοσύνης τῶν ἐθνῶν. Θέτει κιόλας, μπροστὰ στὰ μάτια τῶν βασανισμένων λαῶν, ἕνα νέο ἰδανικό, ἀνάλογο μὲ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὶς κατευθύνσεις τοῦ καιροῦ μας: τὴν εἰρηνικὴ ἀναγέννηση τῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὴ μορφὴ μιᾶς ἐλεύθερης Συμπολιτείας.

Ἡ ἱστορία συνεχίζει τὴ ροή τῆς μὲ ἀλύγιστη ἐπιμονή. Ἡ ἱστορία θέλει τὴν Αὐτοκρατορία — μὲ ὅποιοδήποτε τύπο, μὲ ὅποιαδήποτε μέσα, μὲ ὅποιαδήποτε πρόφαση. Ἡ ἴδια πάντα ζωικὴ τάση, ἀκατάλυτη μὲς στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, προκαλεῖ σήμερα τὶς Βαλκανικὲς Διασκέψεις καὶ ξεσκεπάζει τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἐλπίδες τῆς ἐνότητας. Δὲν μπορούμε νὰ ἀνασάνουμε ἐλεύθερα μὲς στὰ χρεωκοπημένα αὐτὰ Κρατίδια, στὶς ἀσφυκτικὲς αὐτὲς κοινωνίες, στὶς ἀνόητες αὐτὲς élites, ποὺ μαϊμουδιίζουν ἀπὸ μακριὰ τὴν Εὐρώπη. Μᾶς λείπουν οἱ φυσικὲς προϋποθέσεις τῆς ἀνάπτυξης τῶν ἐθνῶν, ἡ ἀπλοχωριά, ἡ ἀνεση, οἱ πλατιοὶ ὀρίζοντες, ἡ αὐτοπεποίθηση. Αἰσθανόμαστε ἀμυδρὰ πὼς ἡ ἔνωση τῶν ὑλικῶν μας δυνάμεων, ἡ σύνθεση τῶν πνευματικῶν μας ἀντιθέσεων, δίχως νὰ καταλύσουν τὶς ἐθνικὲς μας προσωπικότητες, θὰ δεκαπλασιάσουν τὶς δημιουργικὲς ἰκανότητές μας καὶ θὰ μᾶς χειραφετήσουν. Εἴμαστε μικροὶ καὶ φτωχοὶ καὶ καταφρονημένοι. Θὰ γίνουμε ὅλοι μαζί κάτι **μεγάλο**, κάτι ποὺ εἶναι μιὰ ἐπιτακτικὴ ἀξίωση τῆς ἱστορίας μας, τῆς ζωῆς μας. Μὰ πότε; Μὰ πῶς;

Τὰ ἐμπόδια φαίνονται σήμερα βουνά. Φτερουγίζει ὅμως μιὰ ὠραία Ἰδέα μὲς στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Χερσονήσου, σύμβολο ἴσως καὶ προάγγελος μιᾶς νέας ἐποχῆς, μιᾶς μελλοντικῆς παιδείας. Κ' οἱ λαοὶ μας, μὲς στὶς τόσες κακομοιριές τους, ἔχουν καὶ τὸ ἀνεκτίμητο χάρισμα ὅτι εἶναι ἄξεστοι καὶ ἀφθαρτοὶ, ὅτι τὸ σαράκι τῆς δυτικῆς παρακμῆς δὲν ἄγγισε ἀκόμα τὴ χωριάτικη ὑγεία τους. Πρωτόγονα Βαλκάνια! Ζωηροὶ ἔφηβοι, ποὺ δὲν ἄρχισαν ἀκόμα τὴν καρριέρα τους, ποὺ δὲ χάρηκαν ἀκόμα τὴ ζωὴ καὶ λαχταροῦν ὀλόψυχα νὰ ζήσουν κι' αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους, νὰ δημιουργήσουν κάτι δικό τους. Τὸ μέλλον τοὺς ἀνήκει ἂν ξέρουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὶς πρωτόγονες δυνάμεις τους.